

خەرمانىيەلىك لەمبەتەلى
فۆلكلورى كوردى

كۆكرىدەندەي
سەردار فەتاح ئەمىن

۱۹۷۷
سەلىمانى

مەزەرەتى رايونىدىن
بەنمارە ۹۵ ى رۇزى ۹۷۷/۷/۲۳ رىكاي لەچاپدانى داۋە

سەلىمانى — چاپخانىسى رايونىدىن

خوڭنەرى پەرىز : ۱۱

ئەم چەندە تەلە قۇلكلۇرى ئەم نامىلكە يەدا كۆيۈتەۋە
ھېچ ئازابەتىۋ مائىدوۋ بونىكى مى تېدا نىيە .
تەنھا ئەۋەندە تەيىت ، كۆم كىردۈتەۋە خىستومە تە
بەردەست .

ئىتر تەنھا داۋاكارىم ئەنئەۋى ئازىر تەۋەيە
كەھەرىيە كەتان بەگۈيرە تۈتۈلۈ ئارەزوۋى خۇي
لەئاسق خۇيەۋە ، ئەم بۈرەدا تەقەلەيەك بىدات
ۋگۈئى ھەلخات بۆتەم جۆرە يەرھەمانە وتۇملار
بىكات ، تالەفەۋتانو وون بون بىزكارى بىتو
كەلەپورى تەتەۋايە تىجان ھەنگاۋى بەرەۋىتەۋە
بىتەت .

خوزەيرانى ۱۹۷۷

پیش گه شه

- * به ماموستا نهجه دین مهلا
- * به ماموستا محمده کوفیق ووردی
- * به وانهی وین به دواي گاه پوری نه وایه تی

باسيڭى كورتى مەتەل

مەتەل چىيە - ۱۲۰

مامۇستا ووردى لىم بارەيەۋە دەلىن : —
« مەتەل چۆرىكە لەخۇخەرىك كىردى و رابولاردى بىرۈكەيى ئە
لەزمانى ئىتمەش دا ھەروەك ھەموو زمانەكانى تر بەشتىكە لەۋىژەي
فۇلكلۇر ، ھەموو مىللەتتەك مەتەلى ئايىستەتى خۇي ھەيە نەم
مەنەلەنەش لەزمانە جىياۋازەكان دا لىك چوتيان لەنئىۋان دا ھەيە .
چونكى ھەموويان بەھەممان دەۋرى قۇناغەكانى مېژوۋدا قىن پەريون ،
مەتەل پەلى ئىرى دانىشتۋانى دەرختوۋە كىۋى شەۋابى
پايرو زىستانى دىۋەخانى لادىكانى كوردەۋارى كەرم كىردوۋە
كانى بىن ئىشيان پىن بىرۋەتە سەر .

مەتەل ماناى تاقي كىردەۋەۋە زىلخاۋدانەۋەي مېشكە ئەلايىن
كەسانى وورپاۋ ئىرەۋە دانراۋن . بىن سەرنجە لىرە دا چاۋمان
پىن دە كەۋىت كەمەتەل بەپەنخشان و بەۋىرلەۋش دانراۋن و پىك
خراۋن .

نەۋەي شاياتى باسە تاكو ئىستا ئەنەمىلكەيەكى سەربەخۇدا
مەتەلى فۇلكلۇر ، كۈنە كراۋە تەۋەۋە چاپ ئە كراۋە ، تەنبا لەچەن
كىتەپكەدا نەبىت كەبەشتەۋەيەكى لاۋەكى ئىلور لىم بەشى

فۇلكلۇر دراووتەو ، بۇنەوونە مامۇستا (عەمەد كەرىم شەرىف)
 لەكتىپە كەيدە « فۇلكلۇرى يارى يەكەنى كوردەوارى » ومامۇستا
 « عەمەد تۇفيق ووردى » لەكتىپىكىدا بەزىمانى غەربى (نمازچ
 التراث الشعبي الكردي) غەروەما ئەقابەى مامۇستايانىش كىتەپكى
 بلاو كوردۇتەو بەناوى (سەرنجىلەدەرولزەى فۇلكلۇرى كوردى -
 ھو) كەبەھەمويان چەند مەتەلىكى فۇلكلۇرىيان لەئەلىز
 كرتوۋە . مامۇستا (د . عزالدين مصطفى رسول) یش لەكتىپى
 (ئەدەبى فۇلكلۇرى كوردى . . لىكۇلىتەو) دا چەند لاپەرە يەكى
 پۇتەم باسە نەرخان كوردوۋە ، بەلىكۇلىتەو چەند مەتەلىك
 دەرگای تەم باسەى خستۇتە سەر پىشتو دەلىق : -

« مەتەل لەرىزى فۇلكلۇرو بەرەس [زارى - يا - دەس]
 خەلكدا سنوور بۇدانانىكى ، كورتى رووداوتك يا كەرەسە ياخود
 مادە يەكە . بەلام بەنچەوانەى قەسەى نەستەقەو ، خەلىكى تەم
 سنوور بۇدانانە بەنەنقەست لەشئو يەكى ناديار يا « تەماوى » دا
 دەردەخەن و راستى ووتى قەسەكە ئەخەنە شئو يەكەو كەخەلىكى
 تر يىلىن و ھەلى يىن ، وەك ئەلىن [ھەرتەپۇت و نايگەيتى]
 كە [سىپەرە] . لەمەتەلدا ھەروەك قەسەى نەستەق شەمەلى
 تاپەت سەرپەرشى مىللەت بەسەر رووداوى جىاجىساي ژيانەو
 ئاشكرايە . تواناو بەرەدەلى گەل لەودا ديارە ، كەزۇر بە

كورتى و پاراوى لەپالەوۈ كەرەسەو سىرۇشقى شىعەرىدا بىم روو -
دلوانە . دىكتۇر عزالدىن زىياتر روونى دەكەتەوۈ دەلىق .
(مەتەل لەئەدەبى كوردىدا ، ھەرۈەك كالتەو كەپ ھەندى
چار يىمەبەستەو بۇكات بىردنە سەرو زاخاوى مېشك دانەوۈيەو
ھەندى چار مەبەسقى تايىتەن زىيانى ھەيەو ھەرۈەك كالتەو كەپ
بەشەكانى قىرى ئەدەبى فۇلكلۇر ئەيتتە ھىزى ھەول دانى
كۆمەلەيتەن و سىياسى .)

ئەتوانىن بىلەن ئەدەبى فۇلكلۇرى كوردى بەكشى ھەول
نەقەلەيەكى ئەوۋى لەكەلە ئەدەۋە و تائىستە بەپۇشقى كۆنەكر -
وئەوۈ تارۇشپىرانىش ، بەشىۋەيەكى زانقى لى بىكۆنەوۈ .
ئەوۋى شايدانى ياسە خەرمانى ئەدەبى فۇلكلۇرى كوردى
خەرمانىكى كەورەى دەست لى ئەدەۋە پىنۋىستى سەرشانى ھەر
بەكە لەتتە ئەوۋە ، كەبەكۆرەى تىوانا چەند مەلۇيەك لەم
خەرمانى سۈور بىكەين و پىش كەش بەئەدەبى كەلەكەمانى بىكەين
ولەفەوتان رۇكارى بىكەين ، چۈنكە ئەدەبى فۇلكلۇر بىشاغەى
ئەدەبە كەمانە قۇشاغ بەقۇشاغ . ۱

ھەرۈەما مەتەل لەئەدەبى كوردى ئەم سەردەمەدا كۆپان
بەسەردا ھانۋە لەفۇلكلۇرەوۈ يۇئەدەبى نووسراو كەخاۋەنەكەى

دیاره ، نهویش مهتەلی « ژماره » یامەتەلی « زانسق » یە کە
لەگۆقارو رۆژنامەکاندا چار چار پلاودە گریتهوه . کە یۆراھیتان و
زاخاوی میشتەک و فێرکردنی مثالان و نهویشی نوێ یە ، نهوینوسەرانی
لەم یۆارەدا قۆلی خزمەتیان لێ هەڵسالیوه ، بۆمەبەسقی بەرمەم
هیتانی مثالان رۆشنییه .

سێتانی ۹۷۷/۶/۶

به شى به كه م

مه تهل به شيوه ي هونراوه . . . !

X X X

- X سوارى نه سپى بووم ، بن كيان بوو
- دوومهرشم خوارد ، بن نىقان بوو (۱)
- X بساي پوانيكه . . . پريه ژوورنيكه (۲)
- X سهربانيكه و بن بانيكه . . . چوارمه رو شوانيكه (۳)
- X بيكرىت مفتيكه . . . بهرى دهيت ، دهشتيكه (۴)
- X مه لدم و بلنم . . . شمش پى و دووسم
- ته كهر نه يزاني به لوتنا . . . (۵)
- X دهنوكى قه لعم ، سهلكى ماره
- ژبرسكى به رخه ، بان پشتى كاره (۶)

-
- ۱ - (بيشكه و مهمكى دايك) ۲ - (مزم)
  - ۳ - (دهست و په نجه) ۴ - (نهفس) ۵ - (ترازوو)
  - ۶ - (حاجى لهق لهق)

X ئەزىزلىك بەرگۈزۈپ بېرىش ۋە ، ھەمىشە ئۇنىڭغا زامانى ئۆتۈپ
قېلىشنىڭ ئەھمىيىتى . . . چاقىرىش (۱)

X ئەمەس چىيە . ؟ چىن ئۆزى ، پەيگە بەرگۈزۈپ بېرىش ئۆزى
ھەمىشە ئۆزى ئۆزى (۲) . .

X ئەگەر ئۆزى ھەمىشە ئۆزى . شۇنداقلا بەرگۈزۈپ بېرىش (۳)

X ھەمىشە ئۆزى ھەمىشە ، ئەينى ھەمىشە

X ھەمىشە ئۆزى ، ئۆزى ئۆزى بەرگۈزۈپ بېرىش (۴)
ئۆزى ئۆزى . . ئۆزى ئۆزى چىن (۵)

X سايىقىنى سايىقى ، ھەمىشە ئۆزى

X ھەمىشە ئۆزى ، ھەمىشە ئۆزى (۶)

X كۆزى ھەمىشە ئۆزى

X ئۆزى ، ئۆزى ئۆزى (۷)

X ئۆزى ئۆزى . . ھەمىشە ئۆزى (۸)

---

۱ - (ھەمىشە)   ۲ - (ھەمىشە)   ۳ - (ھەمىشە)
۴ - (ياپراق)   ۵ - (ھەمىشە)   ۶ - (ھەمىشە)
۷ - (ھەمىشە)   ۸ - (ھەمىشە)
(۱۰)

- × چوومە ھەردى ، لەين زەردى
 دلرى بەچەپۈك ، تەيدا لە بەردى (۱)
 × كليل و قفل ، قفل دارە . . لەھەموو شارى خەبەردارە (۲)
 × مەلىك ھات بەسىسى ، جىسا لەمروساى پىرسى
 نەو مەكە ئۈچ . . . بۇى بەپىرسى ۱۹۹۱
 × خىرە وەك (. . .) باوكت
 شەقەوەك (. . .) دايكت (۳)
 × تالان ناورىشم . . بەغدا و بەسراى پىراكىشم (۵)
 × سەرى اووسە وەك ھەستان
 بى پەرى پەرى ، قورتان (۹)
 × بەنەمرى خودا ، بەنەقلى بەنە
 چىچىكە لەسەر بىچىكە بەنە (۷)
 × يەككى ئەلەن ئاى قلىشم ، يەككى ئەلەن ئاى پىشم
 يەككى ئەلەن ئاى لەووردە ، ووردەكان بان پىشم (۸)

- ۱ - (ئاشى ئاۋ) - ۲ - (پەمەزان) - ۳ - (پەمەزان)
 ۴ - (قۇزاخەى پەمو) - ۵ - (جادەى قىر) - ۶ - (قارچىك)
 ۷ - (ھەوجارو كاجوت) - ۸ - (كۆلەكەو داروۋ دەستەك)
 (۱۱)

- × ئەملاي كەلەك ، ئەولاي كەلەك
لەناو ەراستا ، چەرەخ و قەلەك (۱)
- × ئەملاي پەرۋىن ئەولاي پەرۋىن
لەناو ەراستا ، كۆتۈرۈش شەخەپىن (۲)
- × خانوۋىيەكم ھەيە ، تەلەك و تارىك
پىرىق لە خوشترى ، مل بارىك (۳)
- × كەپرىكم ھەيە كەپرۈكى . . لىنى ئەبارى پەفرۈكى (۴)
- × زەردە ۋەك زەغفەرلەن . . سىي ۋەك پەفرى كەلان (۵)
- × سەرى شاخە ، ئىسمى شىرە . . قىكى ، كىرە (۶)
- × ھەلەچىت و دازەچىت . . بەباۋو باپىرتا ئەچىت (۷)
- × دارەبەنى ، لەكۆئ كەنن
شىخ و مەلا ، دوستى دەنى (۸)
- × لەئاسمان تەبەق تەبەق . . لەزەۋى كۈچك و كەلەك
مانوۋنەيى ، ھايا بەلەك (۹)

-
- ۱ - (زمان) ۲ - (چاۋ) ۳ - (مىروۋلە)
۴ - (ھىلەك) ۵ - (كۈلەنيزگىز) ۶ - (كەلەشپىر)
۷ - (شەرۋال) ۸ - (لووت) ۹ - (شوۋتى)

- × مەراۋ مەراۋ ، قىنگە لە قورالو
كەپتەك لەشان ، ئوقۇلە لەناۋ (۱)
- × خانوۋىيەكم مەيە بەيىن دەركو بىلىن
پىرىق لەخانمى شان لەبان شان (۲)
- + سەرقاپى قونچ ، تامى پرونىش
مەركەس نەيزانى چاۋانى يىيەش (۳)
- × سەرى تەبرىت . . بۇى تەكرىت (۴)
- × سەرى تەسكەۋ يىنى بىلۋە
كەرە كىلۋە ، كەرە كىلۋە (۵)
- × لىغە شىركە بەجەۋلۋە . . بەملىزىن پىنەي پىلارلۋە (۶)
- × بەسەر پىلۋىزىن ، بەچىنگە مىنالى
بەپىشى رۇستەم ، نەتەۋەي زالى (۷)
- × خالۋىيەكم مەيە ھوۋنى ھوۋى
دەست لەباخەل سەر لەقوۋنى (۸)

-
- ۱- « چەلتوك » ۲- « مەنار » ۳- « دوۋكى مەر » ۴- « پىياز »
۵- « كىلۋە » ۶- « ئەستېرەۋ ئاسمان » ۷- « سىنخور »
۸- « ۋىشەك » .

- × تەم لای دارو ئەولای دار .
- × تەلای كۆشتەن . . پىنپىلىكەى ئاستىن (۲)
- + تەمە چىيە كۆيە كۆيىق
- × رەپ رەپ وەستەو . . . پەرزى تيا كۆر ماو (۴)
- × سەوزە وەك خەيار . . يەرزە وەك چنار
- موزە وەك ھەنار . (۵)
- + سەرى بەردە بەرد فەيە ، ئىزى بەردە بەرد نەيە
- كيا خۇرە كەرنەيە ، ھىلەكە كەرە مر نەيە (۶)
- × سكى بەرخە ، پىقى كارە
- كلكى مەقسەت ، سەرى مارە (۷)
- + رەشە وەك بۆن . . ووردە وەك ھەرزىن
- بەپىنچ بۆى دەچن . . بەدوان دەى قۇن (۸)
- × . . . ال مەلو بەشاخ كايە . . ماسى پىشتەو ھەپە پايە (۹)

-
- ۱- « جەپەر » ۲- « ئاۋزىكى ماين » ۳- « چاي سەماۋەر »
- ۴- « كەنو » ۵- « رىئاس » ۶- « كىسەل » ۷- « پەرەسىلەكە »
- ۸- « كىچ » ۹- « كۆلە »

- + خېره وەك كۆ . . سېي وەك دۇ (۱)
- + ھەرايىرە ھەتتا مەكە . . ھەمىوى شەكى چاۋبەلەكە
كشتى بەقسىرى گۈلن نەكا (۲)
- + مەلىكەخان ھەيە مەلە خانزەرە
- + قاچىو قول ھارەك سەربالى يۇرە (۳)
- + چولار پىن لەزەوى ، دووپىن لە تەنىشت . .
(. . .) لەناوكەل (. . .) ئەسەرېشت (۴)
- + ھىلەكەى ماتىق . . بىا نايكانى (۵)
- + بەسندوقى ھەشتەرخان . . تىبايەتى لەپىرو چولان (۶)
- + لەسەك بەبۇن تىر . . لەتۈرلە رەشتىر (۷)
- + چالنىكى چىل كەزى . . فاتمەخانى تىبەزى
سەرى پىرە لەدەرزى . (۸)
- + دارى پىن گۈل . . ئەسەچاپەى پىن دل
خواردنى پىن تۈيەكلى (۹)

-
- ۱- (ھىلەكە) ۲- (كىچ) ۳- (كۈللە) ۴- (بووگىنىك سۈلارى
تەسپ بووېن) ۵- (كۈللە) ۶- (قەبىر) ۷- (قالزىچە)
۸- (كىنگىر) ۹- (ھەنجىر - ماسى - خوي) .

- + تەخزى و ناخزى ، ، ھەلەت دەپا بۇ كوزى
دائى نىيە ، يىگەزى (۱)
- + چوارىرا ھەن لەچۇمى . . تىر ھەلەتە گومى (۲)
- + چوارى چاۋە ، ھەشق ھەنگاۋە . . بۇ دىرى غاۋە (۳)
- + چوارى تەچەقنى ، دوانى تەرمەن
دوانى تەلەقنى . . دوانى تەزەقنى (۴)
- + تەرى تەكەيتىو پەلى تەكەيت . . بەخۇتيا تەكەيت (۵)
- + مل بارىكە . . قۇل بارىكە ، من ناۋىرم . . تۇتەنەنەرم (۶)
- + بەرەق وەك دارە . . لوۋنى زور شۋارە (۷)
- + كەرمىشەو نەرمىشە . . بەنەخۇتتەكەي بىگەۋە تىنىشە (۸)
- + ھەرلىرە ھەتا دەرگەزىن . . ھەموۋى سۇن سەرلەرۋىن (۹)
- + سىن بەي . . سىن زەردبەي . . سىن ھەنار . . سىن زەھرى مار (۱۰)
- + لەنەنالىق . . خىستە چالىق . . ھەناسالىق (۱۱)

-
- ۱ - (مەشكە) ۲ - (گوانى مانكا) ۳ - (جۈوت كوردن)
۴ - (بىزى) ۵ - كەچۈك ۶ - (تەنەك) ۷ - (نۇك)
۸ - (كىپە) ۹ - (شەكۈزكە) ۱۰ - (چوارەۋەزى سال)
۱۱ - (چوانوۋ)
(۱۶)

+ سوارىك ھاك پەمۇھۇز ، نەسەرى ھەيۋو نەراپۇ (۱)

X چالنى قەيى . . دوو كۈنە رىۋى

دوو چىراي كەش . . دوو مارى رەش (۲)

X كە نام پىتتەۋە . . لىت ناپىتتەۋە (۳)

X مەرە رەشى موكرى . .

نە مەيە نەخورى (۴)

X ۋەستاي زەنوور . .

دەۋرە كەي بەمرو ئاۋە كەي تەنوور (۵)

X پىشقى لەخواروو خەسقى لەخەۋا

بىزىن ھەي بىزىن ، يارى تەمالا (۶)

X زەردە خۇ زەردە خەنە

سەد قىتور لەسەر يەك قىتوو يەنە (۷)

+ سەمەن قىتوو سەد قىتوو

ھەر قىتوى لەيەك قىتوتوو (۸)

۱- « ھەور » ۲- « دەمە ئووتىو چاۋىرۇ » ۳- « ناۋ »

۴- « كىچىچ » ۵- « سەماۋەر » ۶- « مەشكە » ۷- « كەنمەشامى »

۸- « پىياز »

× شندوقی زهردی یهدهنی

تهقله مه که نه یه یه کینی

تهقله مه که کلیل داره

له هه موو شارئ خه به ردلره (۱)

× سئ سه دو شهست و شهن هیلکانه

دوانزه به چکهو ، یهک دایکانه (۲)

× سه ری به کهو بی دوو

به باوک و باپه قا چوو (۳)

+ دهنگی هه بهو دهنگی نی به

به مه قاش بیگری کوشق نی به (۴)

× رهقی به قایی ، دلم له نه رمایی

که یه شته گه رمایی (۵)

× تولی تهر ، توول بهندی تهر

ناله ی گهوه ر ، شمشالی کهر (۶)

× مریشکینکم هه به دهنگی دهنگی

هیلکه نه کا پر به چنگی (۷)

۱- « بهمهزان » ۲- « سال و مانگ و پژ » ۳- « شهروال »

۴- « به شهبه » ۵- « نهست و بهرد » ۶- « هه وره بروسکه »

۷- کهری ناو مهشکه .

(۱۸)

- X بى بىرە ، سەرى شاخە
 ناۋى ئاسنى پر لەزاخە (۱)
- X كەۋەلەۋ كەۋەل ، ئاۋىكىيان ھەيە
 شەش پاۋ دوو سەرو چاۋىكىيان ھەيە (۲)
- X ئەفرى بالى نىيە . . . سەرى تەبرى خويى نىيە (۳)
- X لەسكى دايىكى دىتە دەرى . . . پىشى پاۋكى تەخورىنى (۴)
- X ەبايەكم ھەيە لە دەشى
 ھەو سەد كۈنى لە پىشى (۵)
- X نەمامىكم ھەيە ، لەن گلى
 بەكونان دەلىۋ وولى وولى (۶)
- + شىنك ھەيە بزوركى
 سەرى زلى لەۋوركى (۷)
- + وورە ۋەك ھەرزى ، بەرزە ۋەك حوشتر
 شىرىن ۋەك شەكر (۸)

-
- ۱- (خەنجەر) ۲- (ھەلا كۆرۈرەك سۈرى تەسپىكى يەكچاۋ
 بويىت) ۳- (پەلەكە كەلە) ۴- (دەنكە شقارە)
 ۵- (رەشكە) ۶- (مەشكە كۆرە) ۷- (مېروۋلە)
 ۸- (دارتوۋ)

- X ئەگەر ئەقلى دىلى ئەقلىت تەۋلەۋە
 چى كۆشكى لەدەرە ، يېشىق لەناۋە (۱)
- X ئەگەر ئەقلى دىلى ئەقلىت بەكىرە
 لەناۋ مەلەن دا كەمپان بەشۈرە (۲)
- X بەرھەسلى پىشت خورى . . .
 كەرنەيۈنلى كەبەرى مەرى (۳)
- X ئەگەر مەننى ۋەك مەور . . .
 فەرقى ئەدا سىل چەور (۴)
- X كەرەشى ۋە سەمان . . .
 دەنگى ئەكەنە ئاسمان (۵)
- X تەمەلەم تات ۋە ئەۋلام تات . . .
 ۋەي داۋە جەقەم دەۋرەت (۶)
- X چەۋت ۋە چىل ۋە چەمەرى . . .
 ۋەشك ۋە رەق ۋە يىدى بە (۷)
- X ۋەيا چەۋت ۋە چىل ۋە چەمەندە . . .
 لاشەي يىن ئىستان سەۋى يىدىدە (۸)

-
- ۱ - (سېقەتۈرە) ۲ - (شەھەشەمە كۆپرە)
 ۳ - (كۆلەش پەرۋ) ۴ - (مەشكە) ۵ - (تەفەنك)
 ۶ - (ئەسپىن) ۷ - (كۆچان) ۸ - (كۆچان)
 (۲۰)

- × چل نالەو چل بزمارە . .
- چل چلۆكەي چل ھەزارە (۱)
- × ھەوايۆكەي ھەوا ئەكا . .
- بەھەرچوار پەل سەما ئەكا
- خواردنی كۆری پاشا ئەكا (۲)
- + ئەنالەو نەبزمارە . .
- پنج پێچۆكەي چل ھەزارە (۳)
- × مەلن ماتووە بەمۆھۆ . . نەتاسی ھەبە نە پۆ (۴)
- × خەركەوہ خەربەن كەوہ
- بەستەمە بېچك ، بېچكېش كەوہ (۵)
- × ئوورېكى پاك و سې
- خاتمى جوانى تيا ئەزى (۶)
- × خالزىە كم ھەبە يارۆ يارۆ
- دەرتكە رەشى ناوچەوان مارۆ (۷)
- × خالزىە كم ماتووە لەنۆلى يەوہ
- كۆرۆ گونى ھابە كۆلى يەوہ (۸)

-
- ۱- (كرمەك) ۲- (ھەنگ) ۳- (پلاوپاڭو) ۴- (لىاد)
- ۵- (شووتى) ۶- (دەمو زمان) ۷- (زەردەوالە)
- ۸- (چىڭ چىڭ)

- × مەل تەبىرىي پاي نىيە . . . داڭەنىش قىلگى نىيە
سەرى سېي موى نىيە (۱)
- × زەردى زەغەرن . . . نام لە ئىستىران
يەرم يۇشارى كافران (۲)
- × كۆنە گەزەلەي ، نۆمەن بارىەتى
رۇخ دار نىيە ، رۇخ دار سوارىەتى (۳)
- × چوار بالو سەرى ، دايم بەدەو
چرو جەواشیر ، مەکانى ئاوە
زەردى خۇرئاوا ، لىش بەتەنىشە
مىستىرئ مزگىنى بزانی چىشە (۴)
- × سەگى سار لەبان دار
كلوو كلوو يەفر ئەخاڭە خوار (۵)
- × لەدلر ئەكرى ، لەبەرد ئەكرى
وەكو ئەسپ زىن ئەكرى (۶)
- × خواردىنى مېدە ، مېد بۇي زەروورە
چواردەورى بەحرە ، ئاوى تەنورە (۷)

۱- (تەرۇزە) ۲- (نووتى) ۳- (ئال) ۴- (ماسى)
۵- (مەكىنەي سەرنەشە) ۶- (پرد) ۷- (سەماور)

- + مامېښم مەيە لە دەشتی . .
- + کەچە شیرینکی لە پشی (۱)
- + مەرانیڤه ، مەتا قلیاسان . .
- + مەموو خەرینگە خەرینگە ماسان (۲)
- + بەگزادە مەلەدنی . .
- + جووتن خالی لە کەردنی (۳)
- + بزنە قووتە مەلایە . .
- + نە مەشتووو بێچکە گیایە (۴)
- + لە دووردی ، لە نووردی .
- + قەلەم و کاغەزی - نووردی (۵)
- + قۆزەلەبەکم مەيە قەمزی . .
- + کونی نەبوو ناوی دزی (۶)
- + خۆی مەندۆکە ، بەندۆکە . .
- + لەپیش پاشا ئەلنی بووکە (۷)
- + شین وەشیڤی ، زەرد وەك زێڤی
- + سڤی وەك پەنیری (۸) . .

-
- ۱ - (دوو پشك) - ۲ - (تەرزە) - ۳ - (پاگردین)
- ۴ - (چەقۆ) - ۵ - (مەمورە بروسکە) - ۶ - (شووتی)
- ۷ - (چرا) - ۸ - (نیرگزی)

- × پتون گايه . . .
- × دووبه نغو ، به نديگه .
- × نه بایه نه بارانه . .
- × به عيساکهم به مووساکهم . .
- × نه منندؤکه ، پر پندؤکه . .
- × هر م کرده مهره کی . .
- × مهر له زماني نه سحایی . .
- × کور که وره تر بوو له بایی (۸)

-
- ۱ - (په شمال) . . ۲ - (تهر لزو) ۳ - (کونده لان)
- ۴ - (شهره له کانی یسار کردنا) ۵ - (براسج)
- ۶ - (شاه زمرده واله) ۷ - (کوی دویژی بایی هینستر)

X تۆمانىڭ لە زەوى سىمانىڭ بەدەرە

مەۋەل يۇ ئادەم ، دوۋەمەن يۇ كەرە (۱)

X چولار مامە ئەقن ، ھەشق جەتەلەۋوتى

جەتەلەۋوتى بەۋكوتى ، مامە ئەقن شەۋكوتى (۲)

X نۇ نۇردوۋى نۇنان - نۇنان

مەركوتەي ، نۇپىلە لەسەر

مەرنانى نۇكوتە لەسەر . .

مەرىپىلەي نۇنەرخەلەبەر (۳)

---

۱ - (كەنگەر) ۲ - (چوۋت كىردن)

۲ - [(۵۹۰۴۹) نەرخەپىلە]

مەتەل بەشتۈەى پەخشان

- × لەبە پاتى يەۋە تاكو ئىۋارى خۇل ئەكا بەسەر خۇيا ، ئىۋلرەش
ۋەك بوۋك تەچىتە ژوور مال . ۱۹ (۱)
- × گەدىك مەيە ، جەۋت كانى يۈۋەيە ، دۋانى تالە ، دۋانى
سۈلرە ، دۋانى ترشە ، يەكتىكىيان شىرەنە ۱ (۲)
- + ژنى سەك پەر ، سىيەرى نىرە (۳)
- × ھەموو شىتەكى پيا تەچىت (۴)
- × بەسەر برا رىخۇلە يەكىيان مەيە (۵)
- × سەربال بازو ىن بال سۈيسكە ، تەرەمۈك ئەۋلاھ
چ يىنقە مېرەيكە . ۲ (۶)
- × خەر دىزۋە [مەبەست خەرى خاسەيە]
- × سەر لوۋسى ىن پەراسوۋ (۷)

-
- ۱- (كاسن) ۲- (سەر . گوئ . لووت . چاۋ . دەم)
  - ۳- (مانك) ۴- (گوئ) ۵- (تەزىيە) ۶- (مۇزە) جۇرە
  - مېھنەتكە ۷- (سەربانۋ ىن بان) .

- + ھەر ئەرۋاڭنى پەرۋەن . . . (شۇنچىن)
- + لەپىرە . . . لەنىۋەپەرە (مانىك)
- + سەرى لە ئەرۋە ، قانچى لە ئاسمان . . . (تەرەپپاز)
- + لوولەي كۈشتىن ، دىۋار تەپرى . . . (مىك)
- + يىيىنى ، لەبەرى ئاكەي . . . لەبەرى كەي ئاييىنى (۱)
- + ئەمەچىيە . ۱۹ لەمۋورەۋە دەمى بۇتەكەيتەۋە ۱۹ (۲)
- + ئەرۋا بۇدەشت پروۋ لەمانە . . . ئەرۋا بۇمال پروۋ لەدەشتە (۳)
- + سىن پاپلىكەي ، سەررەش كەرەي كىف كىف كەرە (۴)
- + شلى كولى بىن موۋە (بۇق)
- + مامەيە كم ھەيە ، لەتۈنەۋە رىش دەرتەكا (رەكى پىاز)
- + پەچەرەش بۇن جىشكانە . . . (پرىشكەي ئولساج)
- X تىكەي قىلەك ئەمخا . . . (ھىلەكە)
- X كرى دەلە قىچ ئەمخا (ھەنگۈپىن)
- X ھەر ئەرۋىتەۋ ئايكەيشىن (سىيەر)
- X پەنجە ئەكەي پەتۈنيا ، دەم داتەپپىرى (مىقسىت)
- X يەككىلى بىن ئەكەم ، دواتى پىابەر ئەدەمەۋە ، يەۋۋوشكى
- تىنى تەخەم . . . پەتەرى دەرى تەمىنەمەۋە (۵)

- ۱ - (كىن) - ۲ - (خوارىن) - ۳ - (شامى بۇن)
- ۴ - (پەرەمىز) - ۵ - (زىن و ئاۋزىنگە ئاغۋى ئەسپ)
- (۲۷)

- × بەپەل بى ، بەگە لاتوو ، بەبەرھەرمىچ (پەمەو)
- × ئەسپى ئۆيۈر ، چۆنمىخو . . . (تاش)
- × بەسنى برا كىلەنكىيان مەپە . . . [سىنپا]
- × چوارپىن لە جەمۇا يەتتى لە تەرزى . . . لىنى ئەمدى قىلتانى
قلىق [مەشكە]
- × دەمت بەتقى ، دەستت بەكىرى . . . خوش خوش
- مەل دەستت تەكرى يۇ دىتتى . . . [سەيىل]
- × بەدوور ژوور كۆلە كەپە كىيان مەپە [لووت]
- + تىن كىردنى سوونەتە ، ئەقلىدىنى فەرزە . . . [ئەمەوسىنپە]
- + كاپوور مەدانى . . . [شەن كىردن]
- + سەرى بەخۇت ، بىنى بەدايىكت . . . [مەمەك]
- + مەتا لىنى ئەدەيت زىل ناپىت . . . (گونك)
- × سۈالەتە شكاوتى بەلادىوارەو . . . (كوتى)
- + وەرن سووكو قىمەت كىراپ . . . (ئالتون)
- × ئەمە چىپە . ؟ شەو لەپانە . 1 . . . (باكرىدىن)
- × مارىك لەناو جەوزىكايە ، كۆلىكى بەدەمەوۈپە ، مارەكە
تالوۋ كە ئەمخو ، كۆلە كەش مارەكە ئەمخو . . .
(لەمپا . . . چرا)

- + قازىلەي يەك چاۋ . . . (سۆز)
- × قىنگى بەدەست ، قىسى بەلۈت . . . (چىگرە)
- × نەشپە نەشەكرە ، بەين ھەۋىن دەمەيت . . . (سەھۇل)
- × دېرەي دۇبە دەرخۇنەي قوۋنە ، تەكەر نايتۇي بۇ مى
يىتە . . . (دوۋكى مەي)
- + ھەتا تەيەسقى ئاپوا . . . (كالا)
- + زەۋى سېۋ تۇۋى رەش . . . (كاغەز نوۋسىن)
- + ئا ئىي تەدەيت دەنگى نايە . . . (دەھۇل)
- + سەۋزە لەپازاپ . . . سوۋرە بەدايىكت . . . (خەنە)
- + ھەتا سەرەنخوۋاي تەكەيتەۋە پى . . . (كىلاۋ)
- + ساجى زىچىر ، كەۋتە مەسچەل ، كۈلەكە تەۋى ،
بەغدا پەۋى . . . (ھەۋرە پروسكەۋ باران)
- + ئا ئىي تەدەي ئاپى ، . . . (ھىلەك)
- ھەتا بېيىرى ، درىز تەين . . . (چۈكە)
- دەچىتە چوۋتى (يەكە) كە دېتەۋە (سىتە)
« سىتە » ژمارە ئىيە بەلكو ناۋى مەۋتە

- همدو توخمه که ی پیرته وه ، سالتی تر سهوز نه بیتوه
— « هیستر » که توخمی نییه
— هرجه به گای سووری لی بنوی ، گیای لی سهوز نابین
— « تاکر »
— لهم تاشی ییکهره نهو تاشی . . « باراش »
— نه شکوتی سهد پالهوان ، به قلمکه پوشن ده گیرئ
— (شاره میرووله)
— لهسری سپی . صحنه پنجه لهسهر
— (دانه عیشک لهسهر برنج)
— سهد سوار لهیهر سوارئ ، دهله رزق . .
— (نهون کردن)
— سی سوار هاتنه شارئ . . همرسی بان چوونه مالت
— (ده مهزان)

ئەو سەرچاۋاننى بۆلەم نامىلىككە يە سۈۋدى لىۋە رىگىز اوۋە

~~~~~

۱ — نماذج من التراث الشعبي الكردي / محمد توفيق ووردى
چاپى نىف ۱۹۷۵

۲ — ئەدەبىي فۇلكلۇرى كوردى . . لىكۇلىنەۋە / چاپى بەغدا
(۱۹۷۵) دكتور عزالدین مصطفى رسول

۳ — سەرنجىك لەدەرۋازەى فۇلكلۇرى كوردەۋە / بەرەنەسى
نەقابەى مامۇستايان .

۴ — فۇلكلۇرى يارى يەكانى كوردەۋارى / محمد كرىم شريف
چاپى بەگم - كەركوك ۱۹۷۱

۵ — كۇقارى پەرۋەردەۋ زانىست ژمارە يەك سالى يەك

۶ — كۇقارى پەيان ژمارە (۱۳) سالى ۱۹۷۴

~~~~~

سەرنج : - تىكايە لەلاپەرە (۶) دېرى (۵) [سەرنجىن

لەدەرۋازەى فۇلكلۇرى كوردى يەۋە] بىكرى يە

(سەرنجىك لەدەرۋازەى فۇلكلۇرى كوردەۋە) .

ۋە لەلاپەرە (۱۶) دېرى (۵) (ئەپەين) بىكرى يە (تەرەقن)

(۳۱)

سوپاس

بۇ كاك هوشيار سيوهيلي و كاك سيروان عهبدوللاو كاك توانا
جهلال و كاك هيواو كاك ناصح و كاك سالار نه تاج و كاك كامل
نهرهچ و كاك طاهر رهشيد و كركاراني چاپخانه ي راپهرين
كه ههر يه كه يان نه ناستي خويوه ، دلسوزانه يارمه تويان
داوم . . . وه زور سوپاسي كاك عهبدوللا كه ريم و كاك
نهرهيدون عهبدول بهر زنجي نه كه م ، كه زهركي چاپ كردني
نهم ناميلكه يه يان خسته نهستوي خويان .

سردار فقہاء اہلبیت

غیر مانگ

اللہ کے رسول کے لئے

آدمی

ایمان

کایشه‌ی بهرگی نه‌م نامه‌یلکه‌یه . . !

بهره‌می دوست و خاسه‌ی ره‌نگینی هونه‌ره‌ندی مه‌زن ماموستا
[محمد عارف] له کۆتاری (بهیان) ه وه وه‌رکیاره

نوخ‌ی (١٥٠) فلسه

رقم الایبداع فی المكتبة الوطنية ببغداد (١١٧٦) لسنة ١٩٧٧

٢٠٠٠ - ١٩٧٧/١١/٦

هه‌یخانی بایه‌ربین ساینانی سه‌قایی کاده نه‌لفون ٩٩٦٥٦